

A Magyar Könyvgyűjtő Új Kézikönyve

Szinainé László Zsuzsa

A könyvtári munkának (mesterségnek, szakmának, hivatásnak) vannak tankönyvekből, szakirodalomból, jogszabályokból és szabványokból megtanulható és megtanulandó részei, és vannak olyanok, melyekhez az előbb felsoroltak ismerete állandó "mankótudatot" jelent csak, s melyek pusztán a gyakorlat során sajátíthatók el ilyen vagy olyan fokon. A dokumentum- és állományismeret ilyen terület, ahol - ne fetisizáljuk a szakmát - ahogy mondani szokás, nem csak a pizok ragad az emberre, hanem a szakismeret is, ha valakiben van képesség és hajlam ennek befogadására. Nem tagadom, elfogult vagyok sok év gyakorlat után magam választotta szakterületemmel, az állománygyarapítással kapcsolatban. A mindennapos, meglehetősen nagy mennyiségű könyvvel, mindenféle dokumentummal való találkozások éveitől is úgy érzem, ennek a területnek épp az a szépsége, és persze a nehézsége és veszélye, hogy tankönyvekből meg nem tanulható, hogy az évszázadok során túl sok dokumentum látott már napvilágot ahhoz, hogy az embernek garanciája lehessen arra nézve, hogy élete (de legalábbis pályája) végéig naponta találkozhat valamivel, amivel még sosem találkozott (s itt nem elsősorban a napon-ta megjelenő újdonságokra gondolok.)

Talán nem mindenki tudja, hogy az Országos Széchényi Könyvtár, mint nemzeti könyvtár és országos szakmúzeum hatósági feladatokat lát el a nyomtatott és kéziratos dokumentumok külföldre vitelének engedélyezése és védetté nyilvánítása terén. Ezt a hatósági jogkört a könyvtár Gyarapítási Osztálya gyakorolja. Mivel a munkát az idők során változó emberek végzik, mivel a vonatkozó jogszabályok a legjobb szándék mellett sem egyértelműek, mivel - mint már említettem - túl sok könyv jelent meg már az évek során ahhoz, hogy néhány ember szaktudása és memóriája megbízható forrásként működjön, mivel a döntéseknél a szubjektív tényező teljesen sosem zárható ki, de egy hatóság működésénél valamiféle következetesség szükséges - egyértelmű (vagy egyértelműsíthető) segédletekre van szükség.

Bírósági, rendőrségi ügyeknél, közgyűjteményeknek felkínált hagyatékok (vagy éppen eltulajdonított állományrészek) értékbecslésénél szakértőként, hatósági jogkörrel működünk közre. Igen ám, de munkatársaink, mint a kollégák zöme, alapvetően könyvtárosok, így nem mindig egyszerű "kapásból" válaszolni a vidéki hívásokra - megvegyük-e és mennyiért -, a rendőrségi megkeresésekre - milyen régi?, milyen ritka? és mennyit ér? - a telefon érdeklődésekre - kiküldhető-e külföldre? és kell-e vámot fizetni? Saját munkánk megkönnyítése érdekében, a tévedési arány csökkentése, az önmagunkhoz képesti következetesség biztosítása céljából munkaeszközként készült egy segédlet osztályunkon, melyből remélhetően hamarosan kiadvány lesz, s melyről csak ilyen hosszadalmas, körülményes és személyeskedő bevezetés után tudok szólni.

1939-ben jelent meg *“A magyar könyvgyűjtő kézikönyve”*, mely az 1888-1938 közötti időszakban Magyarországon felbukkant könyvritkaságok és kézikönyvek árverési árait adta közre¹. Az összeállítók bevezetőjükben hivatkoznak az előzményre, *Petrík Géza* 1712 és 1910 között megjelent magyar könyveket felölelő bibliográfiájára, melynek azután időbeni folytatásai is napvilágot láttak a mai nemzeti bibliográfiai rendszer jogelődjeként és később az Országos Széchényi Könyvtár gondozásában reprint kiadást is megéltek². Sajnálkozva jegyzik meg, hogy összeállításuk, mely három és félezer magyar könyv ötven éves árverési ártörténetét mutatja be, anyagi okokból közel sem teljes, mintegy harmadrészét tudták csak közreadni az érdeklődésre joggal számot tartó könyvritkaságoknak.

A II. világháborút követően három évtized kényszerű szünet után, 1969-ben rendezte meg első, “legújabbkori” antikvár könyvárverését az Állami Könyvterjesztő Vállalat. “Az árverési kalapács, igaz értékmérő - olvashatjuk a bevezetőben³. Megmértetik általa a könyv- és a mű iránti érdeklődés, mérlegre kerülnek valóságos és vélt értékek. Az aukció jó szolgálatot tehet abban is, hogy feltérképezzük, milyen sok kultúrtörténeti értékkel rendelkezünk”. E célok és gondolatok jegyében váltak rendszeressé a vállalat árverései, 1989 novemberében harminc “nagyárverést” és hat kamaraárverést tudhatunk maguk mögött. Az elmúlt néhány évben a kezdeményezést mások is követték, 1989 végéig a Könyvértékesítő Vállalat (Téka) hat nagy és három kamaraárverésére került sor, a Művelt Nép Könyvterjesztő Vállalat előbb az ÁKV-val közösen, majd önállóan eddig három árverést rendezett, s 1985-ben egy magánantikvárium is kísérletet tett az aukció előnyeinek kiaknázására.

Az Országos Széchényi Könyvtár ezeken az árveréseken nem csupán vásárlóként érintett. A már említett hatósági feladatköréből adódóan szinte a kezdetektől véleményezi, értékeli az árverésre kerülő dokumentumokat, s jelzi az árverési katalógusokban, melyeket ítélte *egyedileg védendőnek*, (***) illetve *külföldre nem vihetőnek* (*). (Mivel ez a gyakorlat valószínűleg nem mindenki számára ismert, magyarázata talán megér néhány szót: minden országos szakmúzeumnak joga van ahhoz, hogy a gyűjtőkörét, illetékességét érintő műtárgyak köréből kiemelje azokat, melyeket múzeális értéknek tart, s ezeket védetté nyilvánítsa. A védettségi eljárás lehetőséget ad a műkincsek útjának, tulajdonosváltásainak nyomon követésére, meglétének, állapotának ellenőrzésére is. Az antikváriák körében (nyomtatott dokumentumok, kéziratok, térképek stb.) ez jelentheti egy műtárgy valamennyi példányának védetté nyilvánítását (ritkasága, kora, stb.) miatt, de jelentheti azt is, hogy egy adott példány egyéni specifikumok miatt (kötés, dedikáció, tulajdonos, stb.) érdemli meg az egyedi nyilvántartásba vételt, védettséget. A kiviteli engedélyezésre jogosult múzeumok döntenek a megfelelő jogszabály szellemében, melyek azok a műtárgyak, melyeknek egyedi nyilvántartásba vételére nem tartanak igényt, ám különféle okok miatt az országból való kivitelüket nem engedélyezik. A mi esetünkben ez ugyancsak vonatkozhat adott műre, vagy egyetlen példányára.

E pontban ér össze a két eddig felvetett, s látszólag egymástól függetlennek tűnő gondolat, ill. tevékenység. Értelemszerűen adódott, hogy a következetesség érdekében katalógust szerkesszünk valamennyi árverés valamennyi tételéből - s akkor már valamennyi (tehát nem csupán a hatósági) adat feltüntetésével. S ha ez a katalógus már elkészült, 1988 végére 43 árverés teljes adathalmazával, ugyancsak értelemszerűen me-

rült fel közzétételének a gondolata, hogy ezzel mind a többi könyvtár, mind a könyvkereskedelem gyakorlatát és egységesebb állásfoglalását elősegítsük.

Meg kell említenem, hogy a könyvtárügy akkori minisztériumi képviselői maximalisan támogatták a kiadás gondolatát - ha ugyan nem tőlük származott -, abban a reményben is, hogy a könyvkiviteli engedélyekkel kapcsolatos, olykor elviselhetetlennek tűnő anomáliák magánszemélyekkel és kereskedelemmel egyaránt ezzel is csökkenteni fognak. Ám az élet árnyalt, az események folynak, az emberek mozognak, s így mire az OSZK támogatásért folyamodott az illetékesekhez, kérését elutasították, azzal az indoklással, hogy az aukciók elsősorban üzleti vállalkozások, melyeknek haszna a könyvkereskedelemben csapódik le, s hogy a "magángyűjtők teaurálási tevékenységét" nem tartják célszerűnek állami dotációval támogatni. (Igaz, fela jánlották, hogy valamelyik központi alpnál kezdeményezik a könyvtári terjesztés támogatását.

Való igaz, az árverések kereskedelmi vállalkozások. Az is igaz, de erről még lesz szó, hogy az árverési árak nem igazán mérvadó piaci árak. Ennek ellenére, azok a könyvtárak, melyek retrospektív gyarapítást is végeznek, s remélem, többségben vannak - egy-egy mű előfordulási gyakoriságáról, ritkaságértékéről csak innen nyerhetnek információt, de némi elmélyülés után még reális árértékelést is.

Szerencsére azonban, és az el nem hanyagolható tényre való tekintettel, hogy tudniillik valamennyi előzmény - bibliográfiai és kereskedelmi teljesség és hitelesség fokától függetlenül - a nemzeti könyvtár égisze alatt született, az OSZK vezetése úgy döntött, hogy az össze- és előállítás feladatát és költségeit köteles felvállalni, mint ahogy azt eddig is tette minden esetben, látva ennek a vállalkozásnak könyvtári, könyvészeti hasznosságát is, s fájlalva jelen esetben, hogy támogatás hiányában a rászoruló és felhasználók magasabb összegért juthatnak majd a kiadványhoz.

Az alapgondolat tehát a gyors közzététel volt. Abból indultunk ki, amikor 20 év és 43 árverés anyaga után átmenetileg lezártuk és kiadásra kezdtük előkészíteni katalógusunkat, hogy néhány éven belül a közgyűjtemények és a gyűjtők még a kereskedelmi (ár) adatokat is okosan értelmezhetik és hasznosíthatják. Igaz, az árverési árak - ha pl. beszerzési döntéshez van szükség rájuk - csak átértékelve használhatók, valahol a gyakoriság, a kikiáltási és elért árak keresztértékében. De a nemlévő információknál jóval többet nyújtanak.

Így készülő kiadványunk - a Magyar Könyvgyűjtő Új Kézikönyve - részben követi az előzményeket, részben szakít azokkal. Nem válogat, mint az előzmény, valamennyi tételt közzéteszi. Amiben alapvetően eltér azonban valamennyi hazai könyvészeti előzményétől, ennek megfelelően nemcsak a magyar és magyar vonatkozású tételeket közli, hanem mindent, amit húsz év alatt kínáltak. Úgy vélem azonban, a profil ezen "tisztázatlanságáért" kárpótlást nyújt az áttekintés lehetősége a hazai antikvár kínálat fölött, nem beszélve arról, hogy a nem-hungarika vonatkozások a szakkönyvtárak retrospektív gyarapításához ugyancsak alapinformációk lehetnek.

Legnagyobb sajnálatunkra a kézikönyv nem lesz teljes értékű bibliográfiai segédlet, adatok pontosítására nem volt lehetőség. Egyrészt az idő sürgetett, másrészt nem volt mód az árveréseken kínált konkrét dokumentumok ismételt kézbevitelére - mi pedig erről kívántunk képet adni.

Kiindulásunk az árverési katalógusok leírása volt. Persze ezek is sokat és sokszor változtak, koronként, cégenként, közreműködőnként, így egyértelmű azonosság esetén egybevontuk, egységesítettük az előfordulások leírásait. Minden árverési tételt közlünk, azokat is, melyeket az árverés pillanatában már valamilyen ok miatt visszavontak (természetesen a tény közlésével).

Az volt a célunk (külföldi vállalkozásoktól eltérően), hogy az eredeti árverési katalógusok használatát nélkülözhetővé, ill. feleslegessé tegyük, gondolva azokra is, akik nem gyűjtögetik ezeket 20 év óta.

Így valamennyi tételnél (ez árverési tételt jelent, de erre még kitérek) valamennyi előfordulás könyvészeti adatait (kiadvány teljessége, kötése, számozott, dedikált stb.) és ár adatait (kikiáltási ár, elért ár), valamint hatósági értékítéletét közöljük. (*, ill. ***). A katalógus összeállításakor szembetűnővé vált, hogy egy-egy tétel megítélésében (és nem bármely ok miatt egyedinek minősíthető példányra gondolok) az OSZK sem volt következetes a 20 év során. Ezért úgy gondolva, hogy jogszabályban nem rögzített és nem is rögzíthető hatósági elveink ma már konzekvensnek mondhatók, valamennyi tételt újra-értékeltek a mai szempontrendszer alapján, ahol eltérés van a címléírás utolsó elemeként a kézikönyv ()-ben közli ezt is. Tudni kell azonban, hogy az árverések anyagát - a dokumentum jellegétől függően - olykor más országos hatáskörű múzeumok is elbírálják hatósági feladatok szempontjából. Természetesen az ő döntéseiket nem vizsgáltuk és bíráltuk fölül, csupán az egyértelműen az antikvária fogalmába tartozó, s így az OSZK hatáskörébe utalt tételeket.

Említettem, 1988 végével zártunk, s reméljük, hogy 1990 első felében a három kötetre tervezett kiadvány már kapható lesz. Ez a - talán így is lassúnak tűnő - viszonylag gyors előállítás IBM XT kompatibilis, DOS 3 rendszer alapján működő személyi számítógép alkalmazásával lehetséges, s ily módon az azóta eltelt időszak információinak rögzítése és ennek alapján az újabb kötetek (kiegészítések) közzététele is várható. Ez annál is indokoltabb, mivel a 20 év alatt 43 aukció zajlott le, de ebből 1987-88-ban 8-8-at rendeztek, s ez az arány idén is megmaradt. Így 5 év újabb 20 árveréssel, újabb - e mostanihoz igazodó kiegészítő - kötet közzétételére tesz lehetőséget. A WORD 5 szövegszerkesztői program alapján rögzített (a későbbiekben adatbázisként is funkcionáló) nyilvántartás az OSZK Gyarapítási Osztályán található a jövőben.

A kézikönyv 14 441 árverési tételt tartalmaz, betűrendi besorolásban. Amennyiben - és ez elég gyakori - egy tétel több tagból áll, ezeket folyamatos per-számmal láttuk el. Csak becslési adatunk van, ez a tételszám mintegy 25-30 000 címléírást jelent. A "perezés"-re elsősorban azért volt szükség, hogy a későbbiekben részletesen ismertető - bőséges index-apparátus szerinti visszakeresést megkönnyítsük. Némi szakmai pironkodással be kell vallani, hogy nem a könyvtári betűrendet alkalmaztuk, mivel úgy véltük, az érdeklődők nagyobb része nem a könyvtári intézmények köréből kerül majd ki.

A tételek felépítése

3492

Az Evangéliumok és Epistolák, Melleket Esztendő
által olvastat az anyaszentegyház Római Rend
szerént Vasárnapokon, Ünnepeken...

Posonban, 1745, Royer Pál Maradéki. 11 sztl.lev.

396 l.

(*)

Címlap és naptár kétszínnyomással, számos metszet-fejléccel,
záródísszel, szövegekőzti képpel. Kopott, bordázott gerincű
egészbőr-kötésben.

III.70.XI.243.

300,-

300,-

A példaként bemutatott címleírás a 3492. tétel. Egyetlen árverésen fordult elő, kikiáltási és elért ára azonos. 1970-ben hatósági szempontból nem minősítették, most az újraértékelésnél úgy döntöttünk, a mű kora miatt külföldre nem vihető. Mint látható, ez a hatósági ártértékelés zárja minden esetben a címleírást, s ezt követik az egyedi előfordulás könyvészeti és az árresre utaló adatai.

3633

3633/1

FECHHEIMER, Hedwig

Die Plastik der Agypter.

Berlin, 1914, Cassirer. 1 sztl. lev. 59 l.

156 l. (képanyag)

Kiadói félpergamén-kötésben.

Hozzá tartozik;

3633/2

WORRINGER, Wilhelm

Agyptische Kunst. Probleme ihrer Wertung.

München, 1927. Piper. 1 sztl. lev. 110 l.

2 sztl. lev. 24 t.

Kiadói festett egésvászón-kötésben.

XX.84.XI.100.

600,-

1100,-

Mivel az árverési tételek betűrendben kerültek beszámozásra, a több tagú tételek minden tagja utalótételként is szerepel (erről később még szólunk). A nem szerzős művek a 20 év során sok változatban kerülhettek elő, cím, összeállító stb. alatt. Ezeket a szerkesztés és a lektorálás során igyekeztünk kiszűrni, s elérni, hogy egy-egy dokumentum valamennyi előfordulási adata (ill. az arra való utalás) egy helyen szerepeljen. Így adódnak a kiadványban bizonyos "üres számok", de úgy véltük, ez még mindig kisebb hiba, mint egy mű többszöri előfordulása (ami persze még így sem kizárt), az átszámozással, ill. az ezzel járó indexjavítással járó időbeni késedelmet pedig nem akartuk vállalni.

Tekintettel a nagy adatmennyiségre, igyekeztünk bőséges utaló-alkalmazással megkönnyíteni a keresést, az utalókat a folyamatosan számozott tételektől tipográfiailag is megkülönböztettük (ezek a kiadványban dőlt betűsek).

Utalunk szerzői névformára, ill. névkiegészítésre:

A.M.S.H.N.

-->

ARANY AS MEDJESI Sámuel

Nem egyértelműen felvett művek betűrendi helyére:

Czáfolata a brassai városi közönség által...

kiadott magyarázatoknak

-->

PÁVAI VAJNA Elek

Valamennyi többtagú tétel (mint pl. 2.sz. példánk) minden egyes tagja (kolligátumok, gyűjtemények, együttesen árverezett dokumentumok) ún. utalótételként szerepel saját betűrendi helyén is.

CZAGÁNY István

A budavári "Arany Sas" gyógyszerár.

(Bp.) é.n.

Ld. 13946/2

Ha az adott tétel csak ilyen formában került elő, mint látható rövidített címleírással, könyvészeti és hatósági (s természetesen ár-) adatok nélkül szerepel utalótételként. Ha azonban önállóan is árverésre került a mű, úgy valamennyi előfordulási adata után található a Ld. még utalás a többedik tagként való előfordulás sorszáma.

A kézikönyv *egyetlen betűrendbe* sorolva közli az árverések tételeit, a dokumentumok jellegétől (pl. metszet, kézirat vagy éppen folyóiratcikk) és korától, egyediségétől függetlenül. Mindezek azonban keresés, használat szempontjából nélkülözhetetlen információk. Ezért *külön kötetben* (mely a használatot kívánja egyszerűsíteni, a várhatóan fizikailag is tetemes kötetek esetében) adjuk közzé azt az *index-apparátust*, mely sok szempont szerint kívánja megkönnyíteni a keresést. A betűrendi besorolás az indexben nem tükröződik (pl. Balaton... címrendszóval szereplő tétel a Balaton földrajzi mutatónál nem található), így a betűrendes bibliográfia és a mutatók *együttes* használata jelenti csak a teljességet.

Tárgymutatónk nem lép fel egy szakkatalógus igényével sem a tárgyszavazás mélységét, sem az alkalmazott tárgyszórendszer bontását illetően. Az árverési katalógusok tárgymutatóinál valamivel részletesebb, de így is csak orientációs célja van. Alapproblémája, hogy a címleírások és nem a dokumentumok alapján készült, így a tévedés egyáltalán nincs kizárva, felelősség nem igen vállalható érte, de az is lehet, hogy olykor humort lopunk majd a használók életébe. Nem emeltük ki, nem tárgyszavaztuk a szépiro-

dalmi műveket, műfajilag is csak az ifjúsági irodalmat emeltük ki, mint gyűjtőként specielisnek vélt kategóriát.

Formai mutatóból választhatók ki az első kiadások, a számozott és dedikált művek, itt található a dokumentum korára (pl. ősnymtatvány, RMK) és egyéb könyvszerzési, műfaji szempontokra való bontás (térkép, zenemű, folyóirat stb.), ill. a meghatározott tételszámok felsorolása. Itt lehet visszakeresni a minikönyveket, méret szerint, a legkisebbitől a nagyobbak felé haladva.

Sajátos keveréket képez *névmutatónk*. A fő betűrendi besorolás kivételével a mű leírásában szereplő (de nem szellemi közreműködőnek minősülő) valamennyi személynevről utalunk (többedik szerző, tulajdonos, dedikáló, ill. a dedikáció címzettje, témaként felfogható személy).

Külön kiemeltük a szellemi közreműködőket, az elő- és utószó íróját, magyarázót, jegyzetírót, fordítót, szerkesztőt, közreadót, sajtó alá rendezőt, stb. Vitatható index-csoport, de nem tanulás nélküli, s remélhetőleg jól használható.

Könyvszerzési segédletet adunk közzé, ezért éreztük úgy, hogy a dokumentumok művészi előállításában közreműködők is a megszokottnál nagyobb figyelmet érdemelnek. Így az illusztrátorok, metszők mellett tipográfusok, címlaptervezők, kötéstervkészítők, sőt, ahol tudott, könyvkötők szerint is visszakereshetők a bibliográfia tételei.

Noha a bibliográfia alapvetően az árverési katalógusok - némiképp egységesített - leírásait közli, munkánk során óhatatlanul történtek adatkiegészítések. Leginkább a sorozati index esetében igaz ez, mely a 43 árveréssorozatba tartozó dokumentumait közli, minimális adatokkal, tételszám feltüntetésével, olykor abban az esetben is, ha maga a leírás nem jelzi a sorozathoz tartozást. Azok a sorozatok (vagy előfordulások), melyek a sorozat címe alatt szerepelnek a katalógusban (pl. Hungária Könyvek) itt sem tükröződnek az indexben.

Földrajzi mutatónk a címrendszo kivételével a címben vagy a témában szereplő helyneveket tartalmazza (ha azok a leírásból is kitűnnek), mechanikus betűrendben, lehetőség szerint a korabeli előfordulás névformájában (pl. a régi vármegye-elnevezéseket és azok kombinációit), némiképp természetesen egységesítve.

Illusztráló anyag összeállításához nyújthat segítséget a *portré-mutató*, mely a címléírásokban feltüntetett címképmetszetek, ill. portrék személynévjegyzéke.

Végezetül összeállítottuk az alkalmazott rövidítések jegyzékét, s angol és német nyelven egyaránt közzétesszük a leggyakoribb könyvszerzési kifejezések fordításait, beleértve bizonyos intézmények feloldását, bibliográfiai fogalmak fordítását is, hogy a magyar nyelvű bibliográfiai apparátus használatát a külföldiek számára is megkönnyítsük.

Minden könyvtáros tisztában van azzal, hogy hibátlan, tökéletes katalógus nem létezik és minden könyvtáros reméli - különösen egy munka kezdeti időszakában, hogy az általa szerkesztett a kivétel ez alól. Nos, nekünk nincsenek ilyen illúzióink, ha lettek volna, a szerkesztés és az ÁKV munkatársai által végzett lektorálási munka során már kiabrándultunk volna. Ennek ellenére meggyőződéssel valljuk, a nemzeti könyvtár sokrétű tevékenysége során munkaeszközként, házi segédletként, melléktermékként születtő feltáró apparátusok közzé nem tétele a szakma kisebb műhelyeinek munkáját hátráltatja.

Én személy szerint meg vagyok győződve arról, hogy egy kis ország könyvpiacán húsz év alatt (és milyen húsz év!) előkerült dokumentumok bármennyi is ebben az esetlegesség és a mindenkori szubjektív döntés -, azok árai sok mindent elárulnak az ország kulturális igényeiről, könyvkultúrájáról, könyvészeti divatáramlatairól, de még pénzügyi helyzetéről is. Aligha lehet társadalmi-gazdasági környezettől függetleníteni azt a tényt, hogy az első árverések első kiadású magyar klasszikusainak elért árai is többszörösen alatta maradnak a mai kínálat induló árainak. A kulturális termékek is termékek, napi áruk van, ami nem mindig a reális érték és nem mindig a valódi kereslet-kínálat összefüggései szerint alakul. De az állandó és maradandó értékek megismerése és ismerete, rangján, szintjén való megbecsülése mellett gazdálkodni is meg kell tanulnunk gyűjtőknek és gyűjteményeknek egyaránt.

A húsz év anyagának együttes szemlélete őszintén szólva valamennyiünknek, akik a kötetek előállításában részt vettünk, és egyébként is könyvekkel foglalkozunk, okozott számos meglepetést, akkor is, ha tudatában vagyunk annak, hogy az árverési árak alakulása normális emberi - vagy akár piaci, szakmai - logikával aligha követhető. De láthatók tendenciák, egyértelműsíthetők gyakorisági - vagy éppen ritkasági - következtetések.

S végül azt hiszem, az OSZK mindenkori hatósági értékítéletének ismeretére minden állampolgárnak, magánembernek és kereskedőnek, minden gyűjteménynek joga van, hogy annak tudatában ugyan, hogy ez sem csalhahtatlan, megítélhesse a tulajdonában lévő vagy előkerülő dokumentumok nemzeti értékfokát, felmérhesse viszonylag reális anyagi értékét. S reméljük, hogy a hasznosság mellett - amiről legalábbis mi, közreműködők meg vagyunk győződve - a könyvszeretők és a nemzeti könyvkultúra számára is sikerült gazdagítani a hazai könyvészeti szakirodalmat.

IRODALOM

1. MAKKA László - M. HORVÁTH Magda: A magyar könyvgyűjtő kézikönyve. Magyar könyvritkaságok és kézikönyvek 1888-1938 közt elért árainak jegyzéke. MNM Országos Széchényi Könyvtára. Budapest, 1939. 231 p. (Az Országos Széchényi Könyvtár kiadványai 9.)
2. PETRIK Géza - KISZLINGSTEIN Sándor - BARCZA Imre: Bibliographia Hungarica 1712-1900. Magyar Könyvészet 1901-1910. 10 köt. Budapest, 1888-1928.
3. Antikvár könyvek katalógusa. Antikvár könyvaukcio. Budapest, Állami Könyvterjesztő Vállalat Országos Antikvár Osztálya, 1969. VI. p.